Autor Guste Santini
Nedjelja, 02 Listopad 2011 20:02

Kod spomena simbola kapitalizma, Wall Streeta, svatko od nas ima svoju interpretaciju. Jedni se klanjaju tom hramu slobodne tržišne utakmice. Drugi ga identificiraju sa svijetskom moći čiji je lider SAD. Wall Street se naziva i kvartalnim kapitalizmom jer vlasnici multinacionalnih korporacija očekuju mjesečne profite što će, ukoliko se ostvare, dodatno povećati njihovu imovinu. Ukoliko se to ne dogodi cijena njihove imovine će pasti. Mgući su gubici daleko veći nego što bi to sugerirao kvartalni financijski izvještaj. Tako Wall Street pamtimo kao simbol Velike depresije iz 29-te godine prošlog stoljeća. Današnja kriza početak pogubnog pustošenja globaliziranog gospodarstava krenula je iz Wall Streeta. Slikovito rečeno kriza nastaje kad neki „nestaško“ probuši veliki napuhani balon iglom.

Anglosaksonski model kapitaliizma temeljen je na tržištu kapitala. Za razliku od njega rajnski model privređivanja, nazivan još korporativnim, svoje utemeljenje nalazi u bankarskom, kreditnom sustavu. Tako se sučeljavaju vlasnički i kreditni kapitalizam. Iako ekonomske analize pokazuju da je u dugom roku superioran rajnski model privređivanja, anglosaksonski model privređivanja, zahvaljujući neoliberalizmu i Miltonu Friedmanu, pobjeđuje. Washingtonski sporazum, liberalizacija i privatizacija, zajedničko čedo MMF-a i američkog ministarstva financija, dinamizirao je globalizaciju i otvorio, bez presedana u ekonomskoj povijesti, mogućnosti igračima, multinacionalnim korporacijama, bez bilo kakvog ograničenja. Socijalna ograničenja su sustavno marginalizirana, da ne kažem izbrisana. Kapital odnos je konačno dobio što je tražio; mogućnost nekontroliranog „divljanja“ po cijeoj Zemlji.

Glavni su dobitnik trebale biti SAD, a potom i druge razvijene zemlje. One, manje razvijene, trebale su biti „materijalna baza“ razvijenim. Nerazvijene zemlje bile su tek batina kojom su multinacinalne korporacije strašile manje razvijene zemlje ukoliko ove nisu bile, po mišljenju multinacionalnih korporacija, dovoljno poslušne. Ipak nenadano na scenu stupaju novi igrači – BRIK i južnoazijska brzorastuća gospodarstva.

Imperijalizam multinacionalnih korporacija pokazao se u ovoj krizi na najbrutalniji način; ugrozio je i najrazvijenije zemlje. Tako je francuski predsjednih morao uvjetovati pomoć automobilskoj industiji zadržavanje pogona u Francuskoj. General motors je tražio, i dobio, ogromne milijarde dolara kako bi se mogao restrukturirati. Njemački Opel, djelomično u vlasništvu GM-a, bio je izravna briga njemačke kancelarke. Velika britanija, centar liberalizma, potpomogla je svoju posrnulu banku. Danas je Velika britanija najveći protivnik eventualnom uvođenju poreza na bankarske usluge.

Kapital odnos je pobijedio. Kapital odnos razvijajući sebe istovremeno se pretvara u svoju odlučujuću suprotnost. Devastirajući Zemlju smanjuje svoju slobodu i svoju osnovnu svrhu – oplodnju. Dugo se je o tome šutjelo. Spominjanje Karla Marxa bilo je u najmanju ruku neprimjereno. Ne mogu a da se ne prisjetim kritika koje su mi upućena kada sam u časopisu „Ekonomija/Economics“ objavio Manifest komunističke partije koji je genij Marx sa svojim prijateljem Engelsom objavio 1848. godine. Osim što je 2008. godine bilo 160 godina od prve objave Komunističkog manifesta, bila je to i 190-ta godišnjica njegovog rođenja. Dakle, klinac od trideset godina, kako bi to danas rekli, napisao je, po mišljenju Galbraitha, jedan od najgenijalnijih radova. Nakon mnogo kritika od strane mojih kolega, kada je papa Benedikt XVI skinuo Marxa sa indeksa, dobio sam priznanje kako je to bio dobar, zamislite za neke hrabar potez. Toliko o razvijenoj demokraciji i toleranciji u hrvata.

Vratimo se priči.

Demonstracije pred njujorškom burzom izraz je poniženog, ničim zaštičenog, građanina od strane brutalnog kapital odnosa čiji je simbol Wall Street. Ignoriranje sredstava priopćavanja, na sreću, nije moglo uspjeti. Svijet je integriran zahvaljujući monumentalnoj snazi upravo kapital odnosa. Prosvijedi se šire amerikom. Potraju li još neko vrijeme, produži li se recesija svjetskog gospodarstva, nastavi li se agonija eura – sve je moguće.

Kriza je trenutak kada se događaju mnoga dobra i loša rješenja. Ocijena zavisi od toga na kojoj ste strani. Osobno nisam oduševljen izlaskom građana na ulice ma gdje to bilo. Smatram da ulica neće rješiti bilo koji problem, a kamoli problem kapital odnosa.

Na kraju, važno je identificirati da su ocijene kapital odnosa bile drugačije u vrijeme antagonizma, rivalstva kapitalizma i tzv. socijalizma, od današnjih kad je kapital odnos sam sebi neprijatelj.